

TERWIJL ER NIETS leek te gebeuren is alles veranderd. Ik ben opgehouden te leven maar beginnen te bestaan. De cocon is deze morgen opengescheurd.

Ik zet de doos met aantekeningen in mijn auto. 'Het jaar van de metamorfose' staat op het karton gekrabbeld.

Ik zal de planten nog een keer water geven, de thermostaat op het maantje zetten, de mezoëza een handkus geven, het huis goed afsluiten, voorzichtig rijden, iedere twee uur stoppen, een hotel nemen zo vaak ik het nodig heb. Ik heb mijn middeltjes bij me.

Een blik op het dashboardklokje en de tijd begint te tikken. 2200 kilometer, berekent het navigatiesysteem. Ik heb achtenveertig uur om Italië binnen te rijden.

Het is wennen om terug te zijn in de wereld, terwijl die op slot zat vergat ik dat tijd en ruimte bestaan. In mijn hoofd hoefde ik geen afstanden te overbruggen.

Mijn man was zich de laatste maanden zorgen gaan maken omdat ik hele dagen in mezelf gekeerd was. Ik zou nog in mezelf verdwijnen.

Druiven en noten houden me de eerste paar honderd kilometer gefocust, de radio blijft uit, zozeer ben ik van de stilte gaan houden. In Luxemburg kan ik me niet goed oriënteren. Een tikje met mijn zoekende vinger en de

kaart draait plots om. Ik ga zelf over de kop, een seconde maar, een kortsluiting in mijn hoofd. Ik zet mijn auto aan de kant.

In een flits zie ik het schitterend wrak, de sportwagen met de witte banden glanst onaangetast, maar de hele voorkant is verbrijzeld. Het portier staat keurig open.

De krantenfoto die mijn moeder vroeger bewaarde in de doos waarop ze 'P.B.' had geschreven komt tot leven. Bernhard had eerst zijn brillette kunnen rechtzetten en is grijnzend uitgestapt terwijl hij het stof van zijn kleren klopt.

Was de motor van de Ford cabriolet losgekomen, toen hij in 1937 in Diemen met honderdzesig kilometer per uur tegen een zandwagen botste, had hij hem verpletterd.

Ik zou zevenentwintig jaar later niet zijn geboren.

Ik stel mijn navigatiesysteem opnieuw in. Het is de man die ik vader noemde niet gelukt om mij kaart te leren lezen. De militair had met mij geen geduld. Ik leefde te veel in mijn fantasie en te weinig in de realiteit. Ik zou de oorlog nooit kunnen winnen.

'Welke oorlog, papa?'

Het was voor hem altijd oorlog.

Daarom bewaarde hij een pistool in de onderste la van zijn nachtkastje. In een legergroene washand. Als er thuis een conflict was, dreigde hij zichzelf neer te schieten.

Onbewust begreep ik de boodschap. Als ik zou vertel-

len dat hij niet mijn biologische vader was, ging de trekker over.

Dat is wat ik nog steeds niet kan begrijpen. Ik heb me monddood laten maken. Ik had de kracht niet, ik was al zo lang niet meer aanwezig in mijn lichaam.

Beter dan op het scherm te kijken, laat ik me gidsen door de Fransman op mijn boordcomputer die zo opgewekt klinkt dat een hellevaart een zegetocht lijkt.

Via slingerende wegen over beboste heuvels, door wijngaarden en dorpen met vakwerkhuizen waarvan ik de namen ken van de drijvende etiketten in mijn moeders ondergelopen wijnkelder, is hij het die me door de Elzas richting Zwitserland leidt.

Een enorme omweg, maar toch laaf ik me aan iedere bocht die ik neem, het is als diep ademen. Voor het eerst ben ik alleen op weg naar de plek waarvan ik nog steeds niet kan geloven dat die werkelijk bestaat.

Terwijl de zon ondergaat, veranderen de heuvels en bomen en huizen in schaduwbeelden. Ik zie de koffiekannen, de theepot, de suikerpot in zwart basalt, met op de deksels de *weeping widows*. Het Wedgwood-rouwservies, alle familiepijn zat erin.

Als kind verstopte ik het als we op vakantie gingen. Het idee dat het gestolen zou worden vond ik onverdraaglijk. Voorzichtig wikkelde ik het in krantenpapier en zette het in een doos op de kruipzolder.

‘De kans dat je het breekt is groter dan dat iemand het pikt,’ zei mijn moeder laconiek.

Haar kon het niet schelen, zij was nergens aan gehecht, zelfs niet aan het leven.

Toen ik in de jaren negentig in Brussel woonde, bewaarde ik het servies in een doos in de kelder onder mijn kunstgalerie. Een van de werkmannen moet het hebben meegenomen. En ook de doos met de Märklin-trein, de locomotief, de wagonnetjes.

Mijn aantekeningen, drie dozen vol waarin ook de envelop met foto's en brieven van Bernhard, zijn in de loop der jaren in die vochtige kelder vermolmd, toen ik verhuisde heb ik het als compost op een kruiwagen geschept. Vruchtbaar was het.

Het navigatiescherm schakelt over op de donkere nachtstand. Er valt geen stad, geen rivier, geen berg op te herkennen. Een militair zou ermee verdwalen, maar voor mij is het een perfect instrument. Ik laveer tussen zwart en wit, binnen en buiten, alles en niets.

De eerste nacht logeer ik in het oude familiehotel aan het Meer van Zug waar ik als kind met mijn moeder ben geweest. Het restaurant is al dicht en vanaf mijn balkon zie ik alleen de nacht met hier en daar een lichtje. Mijn druiven en noten zijn op, ik kan van de honger niet slapen.

Ik zie mijn moeder weer staan bij het raam, ze tilt de vitrage opzij en kijkt naar het terras beneden. Bernhard kan ieder moment daar zijn. Ze bestelt iets te drinken,

het is haar zoveelste glas. Ze vertelt dat de hoge berg in de verte naar Pilatus is vernoemd.

‘De man die Jezus heeft laten kruisigen,’ zegt ze verbit-
terd.

‘Hocus pocus pilatus pas,’ roep ik om haar op te vro-
lijken.

Ik heb zin om buiten te spelen, aan de waterkant, maar ik moet mijn moeder troosten. Ik steek een sigaret voor haar op, hij zal niet komen, hij heeft ons al vaker laten zitten.

Ik weet niet hoe lang we hebben gewacht, een dag, mis-
schien twee, en dan de verlossende telefoon.

Mijn moeder gooit de hoorn erop, ze roept: ‘Waarom bestaan mannen in godsnaam?’

Ik ben zeven, of acht, ik wil haar laten zien waarom we bestaan, ik zal haar gelukkig maken.

Omdat dit hotel zo beladen was, heb ik er mijn roman *Bruno's optimisme* zich laten afspelen. Ik was achtentwintig toen ik het schreef, mijn derde roman. Via de jonge Bruno die in het hotel bij een depressieve vader opgroeide, probeerde ik een stuk van mijn eigen verhaal te vertellen. Ook ik hield stiekem van het leven, voelde me daar schuldig over, mijn levenslust betekende overspel.

Het door Marlene Dumas in onschuldig lichtblauw geschilderde jongetje op het omslag kijkt getergd en boos. Onder in mijn buik zat hij te smachten om op een dag zonder omhaal zijn verhaal te kunnen vertellen. Over-

dag was hij aan het slapen, maar 's nachts hoorde ik hem schreeuwen. Ik ben als een monster met mezelf omgegaan.

Mijn wekker loopt af, ik weet niet of ik heb geslapen. Mijn man heeft een paar berichtjes gestuurd. Hij is ongerust omdat ik niks van me heb laten horen. Op het balkon maak ik voor hem een foto van het nevelige meer waaruit Pilatus zich in het licht van de opkomende zon met alle kracht die in hem zit lijkt te verheffen.

Wanneer ik op de parkeerplaats van het hotel mijn navigatiesysteem instel, wil ik eerst 'Rimini' intoetsen, omdat ik daar voor vanavond een hotel heb gereserveerd, maar in plaats daarvan – om mezelf te amuseren – stel ik ons Italiaanse thuisadres in. Ik ben verrast dat het systeem aangeeft dat ik vanavond om tien uur aankom, het is twaalfhonderdvijftig kilometer. Opeens ben ik klaarwakker.

Ik kan moe worden van een ritje van zestig kilometer maar het idee om vanavond thuis te zijn maakt adrenaline vrij. Terwijl ik op hoge snelheid door de bergen rijd, tunnel in, tunnel uit, is er bijna niemand op de weg. 'Blijf thuis' staat er op de borden boven de snelweg.

Om tien uur kom ik bij de Gotthardtunnel aan, plotse-
ling word ik bang, ik denk dat ik iets doe wat niet mag,
dat ik het niet zal overleven, zeventien kilometer, er is

niemand daar, er zijn geen tegenliggers. Ik knijp met mijn beide handen in het stuur, het is alsof ik niet rijd maar opgezogen word, in een tunnel die telkens nauwer wordt. Ik zie vingertoppen op het einde, ze komen naar me toe als bij het zandkasteel. Mijn moeder en ik graven op onze knieën aan weerszijden een tunnel, nog even, nog even en dan zullen onze vingertoppen midden onder het kasteel elkaar raken.

Het vroegere familie-kasteel op de grens van Nederland en Duitsland had aan twee kanten een poort, een Pruisische en een Limburgse, waardoor we aan twee kanten van de geschiedenis terecht zijn gekomen. In onze familieziel is ambiguïteit gegraveerd.

Twee ridders, twee torens en twee kruisen staan in het wapen. Daarom heb ik me op één plek nooit helemaal kunnen thuis voelen. Thuis is een optelsom. Net zoals het bestaan dat is. Het is het leven en de dood.

Het verhaal over de tweeling heeft ze me duizend keer verteld, voor de opengeslagen spiegel, zichzelf reflecterend in veelvoud, terwijl ik achter op haar bed lag.

De ene helft van de tweeling galoppeerde aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog op zijn paard zonder zadel door de Pruisische poort om voor de Duitsers te vechten. De andere reed keurig in een koetsje door de Limburgse poort om ergens in het neutrale Nederland rechten te gaan studeren. Maar het was zijn verhaal dat vuil en bloederig was geworden. Want op het eind van zijn eerste schermles, toen hij net zijn masker had afge-

zet, deed zijn tegenstander nog een laatste uithaal. De punt van de floret stak in zijn oog en doorboorde zijn linkerhersenhelft.

Het heeft lang geduurd voordat ik erachter kwam dat niet hij maar zijn tweelingbroer mijn grootvader is, wat volgens mijn grootmoeder niet uitmaakte want de tweeling was één man met twee gezichten. ‘Weet je dat je sprekend op hen lijkt?’ schertste ze. ‘Daarom heb ik toen je was geboren twee mutsjes voor je gebreid.’

Ik ben al over de helft van de tunnel, ik staar voor me uit, de vingers komen niet, het is nog vijf kilometer, ik moet erdoorheen, ik houd mijn adem in, alsof ik onder water naar de overkant aan het zwemmen ben, ik ben bang dat ik stik, ik doe mijn raampjes open, ik hap naar adem, druk mijn gaspedaal in, ik denk aan het schitterende wrak, begin te roepen, een lange ijsselijke schreeuw, zoals in mijn ergste nachtmerries, lange echo’s die van verre samenkomen, versmelten tot één toon die diep en donker is, dan voel ik een hand in mijn rug, begin te ademen, zit ongenaakbaarheid in de genen? Ik zie een stip, een straal, het volle licht.

Rijdend door de Powlakte weet ik niet ver van me vandaan uitpuilende ziekenhuizen, artsen en hulpverleners in paniek, legervrachtwagens die lijkkasten wegvoeren. Ik zie de afslag naar die ene plaats op de wereld waar, in het gedicht van Sandro Veronesi, de wereld de wereld

niet is. In Bergamo was het begonnen ‘in de spartaanse kamertjes waar de ouden sterven, honderd keer, en dan nog honderd keer, en dan nog eens honderd keer’.

Het is nog maar een jaar geleden.

Eerst dachten we dat het in de spartaanse kamertjes zou blijven maar opeens was het overal. Het bracht ons samen, dreef ons uit elkaar, joeg ons naar binnen.

Ik bel mijn man, hij zit in een testbureau in Amsterdam, een van zijn medespelers is positief getest, de première van *De uren*, waarin hij de rol van schrijver speelt, is afgelast.

Hij heeft vannacht gedroomd, deze keer kan hij het zich nog herinneren. We waren arme weeskinderen in een ver warm land. Hij was een paar jaar ouder dan ik, een verstandige jongen, die me in bescherming nam en zorgde dat we te eten hadden. Ik een dromerig jongetje met visioenen. Ik gaf hem een pakje in cadeaupapier, daarin zat een kloppend hart. Hij kon het zo door een opening in zijn borst steken. Toen was hij wakker geworden.

Ik ben er stil van, ik herken dat verwaarloosde kind, dat is het verhaal van mijn leven. Ik denk vaak dat ik mijn geluk niet heb verdiend, dat ik een oplichter ben, dat ik wakker word in een armzalige werkelijkheid.

Vroeger deed ik soms geen boodschappen voor mezelf en ging zonder te eten naar bed. De volgende dag ging ik dan twee keer uit eten en dronk in mijn eentje een fles.

Toen mijn man in oktober 1999 op een zondag in de trein van Brussel naar Amsterdam mijn stiltecoupé binnenstapte en tegenover me ging zitten, was het alsof ik hem hélemaal kende.

Het was een héél oud verhaal.

Sindsdien is onze relatie een kwestie van elkaar minder goed leren kennen, meer onszelf te worden.

Ik rijd langs Milaan, en dan richting Bologna, aan mijn rechterkant zie ik de heuvels van Toscane, bij Rimini komt de Adriatische Zee in beeld. Hier heb ik toen ik twintig was wekenlang met mijn eerste liefde op het strand geslapen, onder een blote sterrenhemel, zoveel vertrouwen was er. Wanneer de strandjongens bij zonsopkomst de bedjes en parasols neerzetten stonden we op en brachten onze slaapzak naar een kluisje op het station.

Terwijl ik zuidwaarts rijd daal ik af in de laars – of stijg ik op – in de richting van de hak. Ik strijk langs mijn moeders been, haar kuit... ik ben de zoon van de gelaarsde kat, ik zie haar benen schommelen terwijl ze op haar buik voor de televisie ligt met een sigaret, ik zie haar rookpluimen. Er staat bij Pescara een fabriek in brand.

Even later staat op een bord de afslag naar Napels aangegeven. Over mijn Napolitaan heb ik geschreven. Ons leven speelde zich onder de waterspiegel van de Golf van Napels af. Hij leerde me octopussen spotten, lokken, grijpen, steken en als een handschoen binnenstebuiten ke-

ren in een wolk van inkt en op de rotsen mals slaan en thuis in kokende olie frituren. Het was alles of niets onder de Vesuvius. Zo clair-obscur als een schilderij van Caravaggio. Hij heeft me binnenstebuiten gekeerd in een wolk van inkt. Daarover gaat *De tedere onverschilligen*. Maar waar het écht over gaat, is over een zoon die zijn vader niet wil begraven omdat hij niet zijn vader is.

Ik zet mijn auto stil, stap uit en kijk over de velden met opgerold hooi, hier en daar een trullo en daarachter de zee. Een harde wind waait door me heen, ik ben een ziel op doorreis. Ik bel mijn man, hij staat in Amsterdam met zijn rug voor het haardvuur en kijkt naar de gracht, het is niet omdat hij daar is, en ik hier, dat we van elkaar verwijderd zijn. Met hem kan ik op twee plekken tegelijk zijn. Met vorige liefdes kon ik dat niet, ik voelde altijd een verwijdering die overbrugd moest worden, zelfs als we in elkaar verstrengeld lagen was het nog niet dichtbij genoeg.

Het gebeurde heel langzaam, bijna niet aan te wijzen, ik dacht dat ik het me verbeeldde, dat het met de stand van de zon te maken had, het licht dat laag tussen de olijfbomen viel. De laatste honderd kilometer – vanaf daar waar de hak begon, waren de bomen telkens schraler geworden, schimmen van zichzelf, er leek engelenhaar tussen de kale takken te hangen. Intussen was de zon rechts achter de heuvels al bijna onder en kleurde

de aarde dieprood, het leek alsof zij zich opende, zich vanbinnen liet zien. Hier en daar stegen rookpluimen op, bomen stonden in brand, alsof ik door een spookhuis reed. De zee aan mijn linkerzijde was donkergroen geworden en op het einde zag ik de maan boven het water opkomen.

Mijn waarschuwingslichtje begon te knipperen. Volgens mijn psychiater knipperde het al sinds mijn kindertijd.

Ik stopte bij een tankstation, naast de pomp lag een lichtblauw houten bootje met planten erin, en iets verderop stond boven een grot een groot wit Mariabeeld in een lichtblauw kleed waaromheen tientallen jonge katten cirkelden. Terwijl ik door een oude man motorolie liet bijvullen, vroeg ik naar de olijfbomen. Voor het eerst hoorde ik het woord Xylella. De pijn in zijn gezicht leek een open wond, waarin ik zo mijn vinger kon steken, zoals de ongelovige Thomas deed op het schilderij van Caravaggio. Zijn zoon kwam erbij staan en vertelde dat de jonge mensen nieuwe olijfbomen planten. Een soort die niet door de bacterie vernietigd kan worden. Hij vond het leuk dat ik helemaal uit België was komen rijden. Ik wilde met een kaart betalen, maar het lukte niet. 'Betaal maar de volgende keer,' zei de vader.

Hij zei dat hij me dan de witte stad wilde laten zien. Kom binnen een limoncello drinken, droeg de zoon me op. Het is gemaakt door mijn grootvader.

Maar ik moest verder, dieper. Ik wilde vanavond thuis

zijn. De maan zou me tot mijn poort begeleiden. Ik zette Ludovico Einaudi op.

Vroeger meende ik dat zijn werk te melodieus was, te eenvoudig, zelfs saai. Ik miste dissonanten en complexiteit.

Ik weet niet wat er is veranderd, misschien komt het door zijn Salentijnse huis dat nu het mijne is, de eenvoud ervan, de poëzie, arte povera. Ik ben er eindelijk aan toe.

De laatste dertig kilometer volg ik de slingerende weg langs de zee. Ik ben nog nooit zo dicht bij de vollemaan geweest. Ik heb mijn auto geparkeerd en ben even gaan zwemmen met mijn zwembroek om mijn hals. De glinsteringen op het water kon ik zo met mijn handen opscheppen en rondstrooien.

Om tien uur rijd ik het pleintje van mijn dorp op, er zitten nog een paar mannetjes op de bankjes voor het beeld van Antonio, ik steek een hand op en krijg er drie terug, het roze kerkje is verlicht, ik stop voor ons huis en stap uit. Gezwind alsof ik een kort ritje heb gemaakt, maar als ik het restaurant aan de overkant binnenloop om te vragen of ik nog iets mag eten, is mijn lichaam uitgeput. De dochter dekt een tafel op het terras. Een okergeel papieren tafelkleed. Een karaf witte wijn. Een glas. Een stilleven van Morandi. De moeder komt erbij en de vader. Ik heb vandaag twaalfhonderdvijftig kilometer gereden, zeg ik. De hele laars door. Ik doop met tranen in mijn ogen stukjes brood in de olijfolie en eet

ricotta met honing, geroosterde courgette, en diaframma di vitello. Ik moet aan mijn eigen middenrif denken dat zo lang mijn geluk heeft tegengehouden, maar nu is het ontspannen.

Ik maak vanachter mijn tafel een foto van onze met jasmijn overhangen poort en stuur hem naar mijn man. Hij sms't dat hij het onverantwoord vindt dat ik zo snel ben doorgereden en daarna een rood pulserend hart.

De vader schenkt nog een finocchio voor me in en wil niet dat ik betaal. Ik haal mijn koffers uit de auto, open de poort, doe de buitenlichten aan, de planten en cactussen staan er goed bij, de citroenboom op het bovenste terras hangt vol. Ik ga het huis binnen, het ruikt naar melograno, ik trek de witte lakens van de meubels en lampen, alles is schoon. De ijskast is gevuld, het bed opgemaakt.

Goede zielen bestaan overal.